

קונטרס

משנת השבת

יצא לאור
לרגל שבת התוועדות
לישיבה גדולה דבארא פארק
ווארריד'ז יצ"ו
פ' תרומה תשס"ג

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

תוכן ענינים

ג	מכתב ברכה מאת מרן גאב"ד אונגוואר שליט"א
ה	כענין יחוד העדים בקידושין
ז	ביאור עמידת עמודי החצר (עם ציורים)
יג	עניני הל' שבת - הוספת מים לתבשיל בשבת
יט	ליקוטים יקרים עה"ת
כב	ליומא דנשמטא
כג	שואל כענין ומשיב כהלכה
כה	עניני ו' אדר
כח	פלפולי דאורייתא

קובץ משנת השבת
אדר א' תשס"ג

עורך ראשי
הרב שלמה זלמן בלייער

עריכה כללית
הרב צבי האגער ר"מ

© כל הזכויות שמורות
אסור להעתיק שום חלק מקובץ זה בלי רשות

ישיבה גדולה דבארא פארק

1578 53rd St
Brooklyn, NY 11219
(718) 851-0806
Fax (718) 435-4183

פכתב ברכה

פאת מדן נאב"ד אונגוואר שליט"א

נשיא הישיבה

כס"ד

עש"ק לסדר אף אלו מסיני התשס"ג בני יצו"א.

מע"כ ידידי הנאמנים הרה"ג וכו' שליט"א ותלמידים האהובים בישיבה גדולה
דבארא פארק הי"ו

אחד"ש כל אחד,

שמחתי לשמוע מהחלטתכם להכנס בכינוס של ת"ח שנאה להם ונאה לעולם כיום
שבת קודש הבעל"ט ולברכה, לבא למקום שאין מפריעים, ולשפוך שיח נפשכם
בתורה ותפלה ביום שב"ק דכל ברכאן תלוין ביה. וכהא דכתיב (שמות י"ט ב') ויסעו
מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר. ובמכילתא הובא ברש"י ויחן
שם ישראל, כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומת ובמחלוקת. ועוד
ברש"י ורמב"ן שם מה חנייתם בתשובה אף נסיעתן בתשובה, וביארתי הכוונה דכיון
שראו התרשלות וח"ו רפיון בר"ת הרגישו בחסרון האחדות, חרב על הכדים
שעוסקים ברבב, ולכן ויסעו מרפידים וגו' עד ויחן שם ישראל כאיש אחד ובלב
אחד, דהעיקר הוא האחדות ואז הלימוד הוא ת"ת דרבים עיין ש"ע א"ח סי' תרפ"ו
במג"א סק"ג דאפי' כל אחד לומד בשלו כל שיש אחדות הוא ת"ת דרבים ולא של
יחיד, ועי"ז וכו' שוב לקבלת התורה, בקולות וברקים שצריך דוקא ללימוד התורה
והלומד כלחש מיד שוכח (עירובין נ"ד).

ולעומת שאמרו אל תרגו בדרך אל התעסקו בר"ה, והדרך ממעט (בשלשה)
בתורה, לפעמים ביטולה זו קיומה כדכתיב לך לך מארצך וממולדתך שלפעמים
הפירוד עדיף, לך לך מארצך הארציות שבך, שע"ז כשחורין ומתיחדין בלב אחד
נתוסף בהם קדושה וצדיקים אין הקב"ה מביא תקלה לידן, ובוה פירשתי ואנשי קדש
ת"ל וכשר בשדה טריפה לא תאכלו, "דבשדה" נראה מיותר היל"ל וכשר טריפה לא
תאכלו, ולהנ"ל דהדרך ממעט שלשה ואחד מהם תורה, ועל ידי שכחת התורה
אפשר שיבאו לידי מכשול ולכן אמר ואנשי קדש שתהיו בבחינת קדוש ובמקום שיש
קדושה שכינה שורה אפי' על הדרך, ובמקום שיש שכינה אין שכחה כי אין שכחה
לפני כסא כבודיך, ואדרבה המהלך בדרך ואינו פוסק ממשנתו, ואומרין תפלת הדרך

והשכינה נתלוה עמהם ואין שכחה, ולפ"ז ה"פ ואנשי קדש תהיון לי ובמקום קדושה שם שריית השכינה והרי ק"ו השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש ועיין חולין נ"ט ע"א קרי שמואל על רב לא יאוונה לצדיק כל עון, ולכן ואנשי קדש וגו' וכשר בשדה אפי' כשהם בשדה על הדרך טריפה לא תאכלו דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י.

ובזה"ק משפטים קב"א מחלק בין תואר קודש שהוא גדול במעלה, מקודש, שהוא מעצמו קודש, לקדוש, שמורה שיקבל השפעת קדושתו מאחרים, וזה שאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כלומר שאם יקדשו עצמן ומעצמן יבא להם ולא ע"י אחרים או ושכנתי בתוכם תהא שכינה שרוי' עליהם, ואתם קבוץ חשוב של ת"ח המג"ש וההנהלה ותלמידיהם כולם אהובים שהתכנסו במקום אחד להרבות תורה וקדושה ובפרט בימים האלו שהוא כבר ימי אדר זמן של לך כנוס את כל היהודים זמן גרמא יתן ה' שיהי' לש"ש ויתקדש ש"ש על ידכם, ומעתה לא חסר אלא ברכה וי"ר שיהי' בהצלחה ביחיד וברבים וללמוד תורה לשמה הפך בה והפך בה דכולה בה,

המעתיך בעדכם לטובה ולהצלחה בלב ונפש,

מנשה הקטן

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

בענין יחוד העדים בקידושין

הרב יעקב חיים אפטד שליט"א

ר"מ

בזמן אחרון למדנו בשיעור השבועי אודות פעולת עדים בקידושין, אי הם לקיומי הדבר או רק לראי' בעלמא, וככל העולה מהפוסקים דהעדים הם מקיימי הדבר, וכלא הם אין כאן מעשה קידושין כלל וכמו דקידש בלא טבעת. ולענין אם צריכים לייחדם בחופה, יש מנהגים שונים.

קודם שנתחיל במנהגינו, נקדים מתני' במס' מכות דף ה' ע"ב, דכתיב ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יקום דבר. אם על שנים חייב על שלשה לא כש"כ, אלא מקיש שלשה לשנים, מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה. ופליגי התם ר' יוסי ורבי, אי גם בדיני ממונות הדין כן או רק בדיני נפשות. והק' שם בתוס' היאך מצינו ידינו ורגלינו בעדי גמ'. (ושאר ראשונים הוסיפו קידושין) דנותנים כמעמד קרובים ונאמר דיפסלוהו משום נמצא אחד מהם קרוב או פסול. ותירצו דבעינן הגדה ביחד לפסול ולא סגי בראי' לחוד. ולפי דברי התוס' בין בגמ' בין בקידושין א"צ לייחד עדים, שלא איכפת לן כמה דקרובים רואים המעשה קידושין.

אבל הרישב"א דעת אחרת עמו, דמתרין קו' הנ"ל דמייירי כמייחד העדים, ופוסל עי"ז כל שאר העדים להעיד, נמצא דרק כשרים הם עדיו וכשר. וע' באבני מילואים סי' מ"ב דס"ל דאף בלא מייחד עדים מהני, דהוי כמייחד עדים, ורק מחמת דזה שורש קדושת ישראל יש להקפיד לייחד כפי'.

אבל החת"ס (בחי' למכות) ס"ל דבקידושין א"צ לייחד עדים כלל (ולפיכך הק' תוס' רק מגיטין), משום דרוכ הקרובים הכאים לחתונה אינם רואים מעשה נתינת הטבעת ורק באים לשמוח בומטומי חתן וכלה, א"כ הוי רק עידי אומדנא ואינם מצטרפים עם העידי ראי'. ואף גם לפי מנהגנו דאין מגלין פני הכלה תחת החופה וסומכין על האומדנא דזה הכלה הנצבת היא היא הכלה המתקדשת ולא נתחלפה, א"כ הוי הכל עדות אומדנא, ולכאוי' הדרא הקו' לדוכתא, ורק חי' החת"ס דבאומדנא ל"ש נמצא אחד מהם קרוב או פסול בטל משום דאומדנא ר"ל אנן סהדי, וכל העולם כאילו מעידין וכי שייך כל העולם בלא קרובים. אלא כל אנן סהדי לא צריך כלל לדין עדות.

אבל ראינו עוד מהלך בספר חידושים לבעל השרירי אש (הג"ר יחיאל יעקב וויינבערג זצ"ל) שתי' קו' הראשונים הנ"ל באופן למדני ביותר. וחילק כך, דאימתי אמרינן דנמצא אחד מהעדים קרוב או פסול עדותם במלה היכא דכל חלקם בעדות היו מה שרואים מעשה המתרחש, וכמו מעשה רציחה והלואה וגניבה וכדומה. וזה גופא דעיניו ראו המעשה הנ"ל נעשה לעד. ואם הי' בין העדים קרובים או פסולים, נעשו לחמיבה אחת של עדות, ונפסלים ע"י צירופם עמו.

משא"כ עדות קידושין, דיסוד דינס הוא לקיים ולעשות מעשה הקידושין ע"י התיצבותם שם. ולא לראות מעשה קידושין גרידא, שוב מוכן עדים פסולים שאין יכולים לעשות על ידם, חלות קידושין מעולם לא נעשו לעדים בענין זה, ואין מצטרפים להכשירם כלל, ואינם נפסלים. ומוכן מה דנהגו קצת, דאין מייחדים.

ומ"מ מנהג כמה גדולים לייחד, וכמבואר בש"ך (חו"מ סי' ל"ו סק"ח), דנהגו לברר ולזמן עידי קידושין. ובשו"ת מהר"ם שי"ק (חו"מ סי' נ"ז) הביא דכך נהג מורו החת"ם סופר זצוק"ל, וכן הוא נוהג אחריו. והביא שם עוד מנהג הרב הגאון אבדק"ק שוואבאך ז"ל דנהג לכנס כל עדים הכשרים ואמר כל הכשרים כלכם תהיו עדים לראות ולשמוע הקידושין. אבל המהר"ם שי"ק עצמו לא הסכים דאז נעשה כקפידא וצריך כולכם ממש.

שמעתי ממרן בעל חת"ס נאנח ואמר מה שאני סומך על היתר הרמ"א לצוות לגוי להשים קדירה על גבי תנור החימום הוא: כי לא רק לגבי חימום הבית שייך לומר הכל חולים אצל צינה כי אם גם לגבי התבשיל הכל חולים אצל צינה, כי בלי מאכל חם אי אפשר לי בימות החורף, ומאכל שנשאר חם באופן של הטמנה שקורין טשאלינט לא היה יכול לאכול, ובקיץ באמת לא אכל דבר חם כל היום כי אם הקאפפ"ע בבוקר.

תלמידו- בספר ליקוטי חבר בן חיים דף ק"ט

ביאור עמודי החצר

הרב חיים לאבין שליט"א
מנהל

הרומה כ"ו י' ברש"י ד"ה ועמודיו עשרים וז"ל, חמש אמות בין עמוד לעמוד ע"כ.

וצ"ע רא"כ חסר חמש אמות לכל צד דכ' עמודים עושה י"ט אוירים בצד דרום וצפון, ותמצא רק תשעים וחמש אמות, וי' עמודים עושה ט' אוירים וא"כ תמצא רק ארבעים וחמש אמות למזרח ולמערב, וא"א לומר (פי' הריב"א בשם מורו הר"ר אפרים, ועיין בצידור א') דחמש אמות בין עמוד לעמוד היינו החלל לכד מעוכי העמודים ועוכי העמודים היו משלימין להחשבון, דא"כ נצטרך לומר דעמודי אורך החצר שכדרום ושכצפון היו כאו"א רביע אמה, וכ' עמודים השלימו לעוד חמש אמות וביחד היתה ק' אמות, ולפ"ז בע"כ נמצא דעמודי הרוחב שבמזרח ושכמערב לא היו עוכיים שוה לאותם דדרום וצפון, דהא כיון דלא היו שם (כמזרח וכמערב) כ"א י' עמודים וזה השלים חשבון חמש אמות בע"כ שעוכי העמוד היה חצי אמה, כן הקשה המזרחי.

ותירץ המזרחי דכשתמצא ותחשוב סדר העמודים לצד דרום תמצא כ"א עמודים מקרן מזרחית דרומית ועד קרן מערבית דרומית, ומה שכתבה התורה עמודיו עשרים היינו טעמא דעמוד האחרון שבקרן דרומית מערבית כבר שייך לחשבון העמודים שברוח מערבית, ונמצא דכאמת היה כ' אוירים ברוח דרומית (עיין צידור ב'), וכן ברוח מערבית תמצא מקרן מערבית דרומית עד קרן צפונית מערבית י"א עמודים ומה שכתבה התורה (פסוק י"ב) ורחב החצר לפאת ים וגו' עמדיהם עשרה היינו טעמא דעמוד האחרון שבקרן צפונית מערבית כבר שייך לחשבון העמודים שברוח צפונית, וכן ברוח צפונית תמצא כ"א עמודים מקרן צפונית מערבית עד קרן צפונית מזרחית ומה שכתבה התורה ועמודיו עשרים היינו טעמא דעמוד האחרון שבקרן צפונית מזרחית כבר היה שייך לחשבון העמודים שברוח מזרחית, שהעמוד שבאותו קרן היה תחילת העמודים לרוח מזרחית, ומשם ועד עמוד השני הוא חמש אמות ומב' ועד הג' עוד חמש אמות ומג' עד תחילת הד' עוד חמש אמות ובאותן ט"ו אמות היתה הקלעים כדכתיב (פסוק י"ד) וחמש עשרה אמה קלעים לכתף עמודיהם שלשה, ומתחילת עמוד ד' עד תחילת עמוד ה' היתה כ' אמה לרוחב שער החצר, וד' עמודים היינו עמוד ד' ה' ו' ז' כדכתיב ולשער החצר מסך עשרים אמה וגו' עמדיהם ארבעה, ומתחילת עמוד ה' עד ה' עוד חמש אמות וכן מן ה' לז' עוד חמש ומן ה' לה"א שהיתה עמוד הראשון על חשבון רוח דרומית עוד חמש, נמצא ט"ו אמה כדכתיב (בפסוק ט"ו) ולכתף השנית חמש עשרה אמה קלעים עמודיהם שלשה.

ובזה ביאר לי ידידי הרה"ג ר' מרדכי אפן שליט"א ר"מ בישיבת תורת אמת קאמעניץ פשט דברי התוס' עירובין דף ב' ע"ב ד"ה בין לרבנן ובין לר' יהודה בא"ד ואע"ג דג' עמודים היו עומדים ברוחב הפתח כדמוכחי קראי מ"מ אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, וצ"ע דברוחב הפתח הרי היו ד' עמודים כדכתיב להדיא עמדיהם ארבעה, ובהגהות הרש"ש במד"ר סוף הפרשה אכן כתוב שט"ס הוא בתוס'.

אבל לפי מה שבארנו דעת המורחי ל"ק דבאמת בחלל הפתח גופא היתה רק ג' עמודים, וכן הוא להדיא בהחזקוני, ועמוד הג' שבתחילת הפתח לא קחשיב ליה, והיינו טעמא דכד בעינן למילף בגמ' שם מפתח החצר דהיתה כ' אפ"ל הכוונה כ' אמה לכד עובי עמוד א', כמו שצ"ל באורך החצר מאה אמה דאי הקלעים היתה מכפנים בע"כ דאורך מאה אמה היינו לכד עמוד אחד, וכן רוחב חמישים הוא לכד עובי עמוד א' דו"ק ותשכה.

ובברייתא דמלאכת המשכן פ"ה ג' מצינו עוד מהלך, דהקלעים לא היו תלויים מעמוד לעמוד, רק שהעמוד כמין קלע של ספינה והקלעים יוצא משני צידי העמוד, וה"ל הברייתא שם וכורך בה את הקלע כמין קלע זה של ספינה נמצא הקלע יוצא מן העמוד שתי אמות ומחצה מצד זה ושתי אמות ומחצה מצד זה וכן לעמוד השני, הא למדת שבין עמוד לעמוד חמש אמות ע"כ, ובטעם ודעת מהגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א ביאר דלפ"ז נמצא שהעמוד הראשון לא היה עומד בקצה קרן מערבית דרומית ומערבית צפונית אלא מרוחק ב' אמות ומחצה וכן האחרון שבקרן מזרחית צפונית ומזרחית דרומית היה מרוחק ב' אמות ומחצה מן הקרן, ואע"ג דלפ"ז היו הקלעים נכפפים קצת בקרנות מ"מ ע"י היתדות ומיתרים שלמטה היו מעמידין אותו שלא יכפלו וע"ש, ולפ"ז שפיר השלימו הקלעים דשתים ומחצה דכל הקרנות לחשבון הדרוש (עיין ציור ג'), וכן משמע מפ' הרשב"ם פסוק י"ב ודו"ק.

ובספורנו איתא מהלך חדש, ועיין בהגהות הרש"ש במד"ר בסוף הפרשה שביאר דכשהעמיד כ' עמודי הצפונים נעשו י"ט חללים (עיין ציור ד'), אח"כ כשהעמידו עמודי מערכיים הפליגו עמוד המקצוע מן העמוד העשרים למערב בכדי חלל אחד שוה לשאר חללי העמודים, אך לא העמידוהו בשורת העשרים הצפונים רק שהפליגוהו לדרום בכדי שיעור עובי עמוד עד שקצהו החיצוני היה נגד קצה הפנימי מן הצפונים, וכן כשכלו י' המערכיים והתחילו בעמודי הדרומיים הפליגו עמוד המקצוע לדרום כשיעור חלל אחד, ולמזרח כשיעור עובי עמוד וכו' וכן עשו בהמזרחיים והקלעים היו תלויים מכפנים לעמודים, ולפ"ז שפיר עולה הכל בדוקדוק גמור ודו"ק.

צפון

דרום

מערב

מזרח

צפון
דרום
צפון
דרום

צפון
דרום
צפון
דרום

צפון
דרום
צפון
דרום

צורה א'
הריב"א בשם מורו הר"ר אפרים

עמודי דרום וצפון רביע אמה
ועמודי מזרח ומערב חצי אמה

רוחב שער החצר כ' אמה ג' עמודים
 בזלזל השנת יעמוד א' בקצהו דלת ג'

מזרח

כ"א עמודים
 לרוחב
 כ"א עמודים

כ"א עמודים
 לרוחב
 כ"א עמודים

ציור כ'
 שיטת המזרחי וגור אריה
 כ"א עמודים לאורך ו"א עמודים לרוחב

צפון

דרום

מערב

2.5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 2.5

0 50 0

מד אמות
קלעים למת
צפון
ג' עמודים

דוח שער המזרח ב' חלק ג' עמודים

מד אמות
קלעים למת
דרום
ג' עמודים

מזרח

צורך ג'

לפי בדיקת המלאכת המשכן

עפי' ביאור הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א

העמודים היו מופלגים מקצה הקרנות

שתי אמות ומחצה

צפון

דרום

מערב

2.5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 2.5

2.5 50 0

עניני הל' שבת

הרב מיכל מאשינסקי שליט"א
מחברי הכולל

לשפוך מים חמים לתבשיל המצטמק
המונח ע"ג כירה גרו"ק*

אם המים החמים מונחים ע"ג כירה מותר לשפוך לתוך תבשיל המונח ע"ג כירה גרו"ק* ולא חיישינן אם אחד היד סולדת בו והשני אין היד

*המאמר היה למראה עיניו של מרן גאב"ד אונגוואר שליט"א

⁶ באגרת התשובה לרבינו יונה (יום ד') כתב דאסור להוסיף מים ואפי' הם חמין לתוך הקדירה של תבשיל החמין בשבת וכו' והמוסיף הרי הוא כמבשל, ובז"י הביא מהנמק"י (בר"פ לא יחפור) בשם הר"י דמכשלה גדולה תחת מקצת העס כשטומנין קומקום של מים חמין ליתן לתוך הקדירה בשבת כשהתבשיל מלמק, ופעמים א' אין היס"ב והאחת יס"ב ומבשל זה עם זה ונמצא מבשלין בשבת, ובר"ן ר"פ כמה טומנין הביאו ג"כ והוסיף דלמ"ד עירובי אינו ככלי שני נמצא דמיד כשיצאו מן הכלי הוא כלי שני שאינו מבושל ומתבשלין בתוך כלי ראשון עכ"ד. וכן הוא בשו"ע רנ"ג סי' ד'. והפמ"ג בא"א ס"ק כ' כתב דאסור מטעם פנין ממיחס למיחס.

אמנם הבית יוסף מביא בשם הרשב"א דכתב להחיר לתת מים חמים לתוך הקדירה אפי' כשהיא עומדת על הכירה ובספר פני שבת מביא מארחות חיים (לוניל אות נ"ג) דמותר אע"פ שעכשיו אינו חמין כ"כ מכיון שאינם לוניס, והלכה למעשה לא חששו כל הפוסקים להחמיר בהמשנ"ב סקפ"ד, עיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' כ' וסי' י"ח) וראה גם בשו"ת שבת הלוי (סי' ז"ג אות ב') ובחלק ב' עמ' יא-יב אות ט' ושם בעמ' י"ז מעוד פוסקי זמנינו) דלא חשו כלל להחמיר, וקומכים על השועה"ר (שם) וכמש"כ המ"א והמשנ"ב דנקטינן כהרמ"א בשי"ח סי' ט"ו ודו"ק.

סולדת בו² דפסקינן כהרמ"א בסי' שי"ח סי"ד דאפי' בדבר לח אין בישול אחר בישול אם לא נצטנן לגמרי ומה דמחמיר המג"א בסי' רנ"ג ס"ק ל"ב בדבר לח³ היינו דוקא אם רוצה לערות לתבשיל המונח בכלי שני.⁷

ומותר אפי' באופן שהמים מקבלים טעם חדש דהיינו שמהמים נעשה מרק או רוטב וכדומה.⁷

וכשהתבשיל נצטמק כ"כ עד שנעשה יבש לגמרי יש כמה אחרונים שרוצים לאסור לשפוך לתוכו מים חמים מטעם דהוי בישול אחר בישול וצלי,¹ אבל דעת רוב הפוסקים להקל,¹ ואפשר שאינו דומה כלל

² מג"א סקל"ד וכמבואר כמ"פ במג"א סי' שי"ח.

³ משנה ברורה ס"ק פ"ד.

⁷ דלאו יש לחוש שמה אחד אין היד סולדת זו ואפשר שגם למרן הבית יוסף מחיר דאסור רק כשהמים כשנטמן בעוד יום ולא בא מן האש שיש לחשוש שמה אין היס"ב לפי הר"ן שהבאתי בהערה א' ל"ע. ובשועה"ר סי' רנ"ג בקונט"א סוף סקי"א כתב דסעיף ד' שבש"ע לא העתקתי משום דלא קיימ"ל הכי כמו שכתב המג"א עכ"ל.

² בשו"ת השיב משה (סי' י"א) הוצא בשם יד הקטנה שהחמיר דהוי כבישול חדש וכן מבואר בשו"ת האלף לך שלמה (סי' קל"ו) אולם בשו"ת השיב משה מביא כמה ראיות דאין איסור בזה, דהא נפסק בשו"ע סי' שי"ח דמוותר לשרות בחמין מדבר שנתבשל מלפני השבת ולא חיישינן לזה וכן ממג"א (סוס"י שי"ח) דמוותר לטוח שמן על הללי אע"ג דהשומן מקבל טעם בשר, ובשו"ת החת"ס או"ח (סי' ע"ד) כתב בפ"י דכל דבר שנתבשל כ"ז אין בו משום בישול ואין אנו חוששין מה שנקלט טעם התבשיל ונעשו מרק או רוטב עיי"ש.

¹ לדעת המשנ"ב בשו"ח בציה"ל (ס"ה ד"ה יש) דיש בישול אחר בישול וצלי.

לדבר שנתבשל ואח"כ נצלה.¹ ואפי' התבשיל נתיבש כ"כ עד שנתקשה ובשפיכת המים מרככם שרי ואין בכלל האיסור שמרפה דבר קשה,² ואם נתקשה כל כך עד שאינו ראוי לאכילה ראוי להחמיר (דאפשר דהוי בכלל מש"כ הרמ"א סי' שיי"ח ס"ד דכל דבר קשה שאינו ראוי לאכול כלל בלא שרייה אסור לשרותו בשבת דהוי גמר מלאכה ע"כ, ועיי"ש בלבוש דיש בזה משום מכה בפטיש).

ראוי להחמיר שיסיר הקדירה מן האש קודם שיערה המים לתוכה בשביל שיש חוששין דכשהן מערבות בקדירה חייב משום מגיס.

¹ המשנ"ב (שם) הביא מהפרמ"ג שאין ציטול אחר ציטול ולל, ובאגלי טל (ס"ט ס"ק טו וזאת כ-כא) מביא שדעת רוב הפוסקים להקל וכתב שכן כתב הרב צשו"ע שם שכן עיקר. וכן פסק למעשה בקצות השלחן (צדה"ש ס"ק נ"ד) ובכלל יש כמה פוסקים שסוברים לללי קדר דינו כציטול.

² עיין בספר פני שבת (בסוף הצירורים סי' ז') דכתב דבאופן כזה לכו"ע אינו נחשב לללי דהוי המשך מהציטול הקודם דאל"כ כיצד התירו להעביר מצטיל ממיחס למיחס ולא חששו שימיש ויבא לדרגת ללי, וכתב דכן הוא דעת בעל דברי יציב זי"ע שאינו דומה כלל וכ"פ גם צשו"ת חשב האפוד (ח"א סי' קל"ה) ועיין בספר שבת כהלכה (פ"ג הערה מ"ה) עוד ראיות להתיר.

³ לפסק הרמב"ם (פ"ט ה"ו) דאם ריפה גוף קשה באש וכו' הרי זה חייב משום מבשל, ובגמרא (מהדו"ל או"ח סי' ט"ו) דאוסר מחמת זה ליתן מים חמים לתוך הטשאלני"ט דכתב דפעמים מלטמק כ"כ וחייב משום מבשל, וכן צשו"ת שואל ומשיב (מדות"ל ח"ב סי' כ') רוצה לדמות זה להרמב"ם הג"ל.

⁴ הצ"י מביא מכל צו שיש ליזהר מלמח מים חמים בעוד הקדרה על האש לפי שהן מערבות ומגיסות בקדרה כדי לערצ יפה וקיי"ל דמגיס חייב משום מבשל אפי' בקדרה מבושלת כ"ו שהיא על האש. ועי' צנ"י ססי' שכ"א צ"ש חשו' הרמב"ם דמיד שמורידין אותה מעל האש מותר להגיס בה עיי"ש.

ועכ"פ במקום שא"א, יזהר לערות בנחת.^א

אם שפך המים לכוס או לקדירה אחרת שלא היה מונח ע"ג הכירה^ב

^א דבלאו הכי יש כמה ראשונים (צמג"א ש"ח ס"ק מ"צ צ"ס המ"מ ורשב"א ורמב"ן) שקובצים דחייב רק על הגסה ראשונה ובודאי היכי שנחשב של כ"ז אינו חייב (צמג"א). ומשמע מצ"י ש"ח ס"ח דאפי' כשעומדת על האש מותר להוציא צכף (מ"צ ש"ח ק"ג) והמחמירין כהכבו (מ"צ ש"ס צ"ס הא"ר) הוי רק כשמוציא צכף. וצפרט הכי שהקדירה מונחת על הטס ואינו על האש ממש (ע"ין פני שבת סי' ז' מה שמביא ממאירי שבת דף י"ח דעל כירה גו"ק אין זו משום הגסה), ומ"מ טוב להחמיר שיטפוף בנחת לחוש לשיטת הכלבו.

^ב בגמ' שבת דף ל"ח ע"ב צ"ע רב אשי פינן ממיחם למיחם מהו חיקו. יש כמה פירושים בהאיבעי' של הגמ'. חוס' פי' דהאיבעי' הוי אם פינה התבשיל לקדירה אחרת שהוא קר שלא הי' על הכירה, והסביר הר"מ דבמיחם אחר שהוא קר אמו לחטויי.

והר"ן מביא שני פירושים, פירוש א' דהאיבעי' הוי כשפינה התבשיל לקדירה אחרת והסברה דטפי מיחזי כמבשל במיחם שני מבמיחם ראשון. ועוד פי' דהאיבעי' מיירי אם מותר להחזיר למיחם ראשון ע"ג הכירה, מי הוי כמניחו ע"ג קרקע או לא. ופשטות להפי' ראשון כ"ש דאסור כשמחזיר למיחם ראשון, אבל בספר פני שבת מביא מהר"מ קוים להיפוך, דבפי' ז' של הר"ן כ"ש דאסור רק כשניחנו בכלי שני שלא הי' על הכירה ורק הספק של הגמ' הי' לגבי אם מחזירו לכלי ראשון שהי' ע"ג הכירה רק דדומה כמונח ע"ג קרקע.

ונחלקו הראשונים היכי איפשטא האיבעיא יש שאוסרין (הרשב"א צחידושים וכן הביא מרב האי גאון ור"ח וכן פסק הר"ף להר"ן והרא"ש וע"ין בשלטי גבורים דמשמע דמיקל) מכיון שקרוב הדבר לזא לדיי איסור דאורייתא ודעת הרבה ראשונים להחיר (הריטב"א ורמב"ם לדעת הכ"מ והלח"מ והרז"ה והרא"ה והמאירי וכן בהג"ה מ"י צ"ס ספר התרומה) משום דהוי רק איסור דרבנן.

והמג"א סק"כ כתב דכן הוא דעת רמ"א דאסור וכ"כ במוספתא שבת ס"ק כ"ד והמה"ש סי' רנ"ז סק"ד מפרש דברי המג"א דאסור להעמיד שם מיחם שני

לדעת השו"ע ר (סי' רנ"ג סי"ד) אסור בכל אופן להחזירה בקדירה המונחת ע"ג כירה משום דכשפינה התבשיל לקדירה אחרת בטלה שהייה ראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה⁶ ולהמשנ"ב (בשעה"צ סקמ"ד) סבר דהכוס או הקדירה שני מותר להניחה ע"ג כירה גרו"ק והאם מותר להחזירה לא נתברר בדבריו⁷

דהא המיחם שני מעולם לא עמד שם על הכירה, משמע דאם מחזירו לכלי ראשון מותר.

ואפש"ל דזהו דוקא להמג"א דקצר דטעם דאסור להחזיר ע"ג כירה צלי כל תנאי חזרה הוי משום גזירה שמא יחתה דכן הוא דעת תוס' שהצאחי לדידה מותר להחזיר לכ"ר שאינו קר או אפילו ליתן צכלי שני שאינו קר.

⁶ ומשמע כמ"פ מדבריו (סי' י"ט, כ"א כ"ב, כ"ו) דמחמיר צו יומר מהניחו ע"ג קרקע (ואף שלכא"ו בגמ' לא משמע כן) ואפש"ל דכמו דמנינו דאם נטטן לגמרי אפי' דדבר יבש שאין צו משום צישול אסור להחזיר ע"ג הכירה (עיין במג"א ס"ק ל"ו ומחלה"ש שם מטעם דאזיל ליה שהייה קמייחא ומיחוזי כמבשל משום דדבר לה צאופן זה הוי מבשל ממש (עיין במג"א ס"ק י"ט) גם כשפינה התבשיל לקדירה אחרת יש שסוצרים שעירוי כלי ראשון הוי כלי שני ולהמחבר בס"י שי"ח דקצר דאם אין היס"ב הוי מבשל ולשיטתו כלי שני אין היס"ב הוי ככ"ר יד סולדת צו (מחלה"ש ס"ק ל"ב) נמצא דחייב משום מבשל, לדין הוי רק מיחוזי כמבשל אבל בהניחה ע"ג קרקע לכו"ע אין צו משום מבשל כלל ורק הוי דין חדש שמיחוזי כמבשל ודו"ק.

⁷ דמדמבריו משמע שלא מזכיר כלל הדין של פינה ממיחם למיחם, ומציא שם רא"י מתוס' והר"ן ומשמע שמציין לחי' שני של הר"ן ולפ"ז אסור כשמחזיר לכלי ראשון וכן מה שמציא מתוס' הקשו כל האחרונים דמתוס' משמע להיפך ויש שמחללים דמתוס' משמע דאסור דוקא בקדירה שהוא קר ולפ"ז מותר להחזיר לקדירה ראשון כמו דהצאחי לעיל (הערה י"ב) צשי' המג"א, ויש שמפרשים דבריו עפ"י שיטת המנורה הטהורה שמציא (שם) קושיית העו"ש דלמה השמיט הרמ"א הדין של פינה ממיחם למיחם ומחרץ שם בקני המנורה (ס"ק כ"ב) דלהרמ"א מותר צאופן כזה ומדמי ליה כהחזירה לכירה אחרת דמתיר הרמ"א. ובספר שש"כ (פ"א הערה מ"ד) מציא מה שמע מהגרש"ז איוערבאך ז"ל

ודעת רוב הפוסקים להחמיר בזה^{טו} ויש שמכריעים במקום הצורך אם נטל מהכירה בשבת והיה דעתו להחזירה ולא הניחה מידו שיש להקל.^{טז}

אם רוצה להוציא מהמיחם מים עם מצקת או כף^{יז} ולשפוך לתוך הקדירה יש להקל.^{יח}

להחמיר כשמחזירה לכ"ר. אמנם בספר מאור השבת (בסוף בפניני המאור מכתב ב-ה) מביא מכתבי הגר"י פ"ש שליט"א דסובר לדעת המשנ"ב מותר להחזיר ג"כ לכ"ר.

^{יט} שו"ת אג"מ ח"ב סי' ס"ט ובס' פני שבת מביא ששמע כן מכמה מורי הוראה להחמיר בזה. וכן בשו"ת שבט הלוי סי' צ"ג אות ב' ובשו"ת רב פעלים.

^{יז} בפני שבת מביא מספר צריח עולם שמכריע בדמקום הצורך יש ללדד בזה להקל כיון דפסק הרמ"א כהר"ן דהאיסור חזרה הו"י רק כשמסירו לפני שבת. ובמכתב של הגר"י פ"ש שהבאתי כותב דאפי' להמג"א אפשר דמיקל באופן שדעמו להחזיר דבלאו הכי יש הרבה פוסקים דסוברים דאם דעמו להחזיר אפי' הניחה ע"ג קרקע מותר להחזיר.

^{יח} ואין בו משום הגסה דבלאו הכי יש פוסקים שסוברים דאם דעמו להחזיר אפי' הניחה ע"ג קרקע מותר להחזיר.

^{יט} כן פסק באגרו"מ (או"ח סי' ע"ד עניני ביטול אות י') וכן הובא בשש"כ (שם) בשם הגרשו"א וז"ל דסובר דאין זה דומה בכלל לפינן ממיחם למיחם דהקדירה לא היה בכלל ע"ג האש ובפרט לדעת הרא"ש דמזקת כשנותנים אותו בתבשיל המונח ע"ג האש דינו ככ"ר. ועיין בס' שבת כהלכתה (פ"ט סי' כ"ה) דראוי להחמיר שישהה הכף בתוך המיחם מעט כדי לחוש למש"כ הנמח הנדק בספרו פסקי דינים (יו"ד סי' צ"ב ס"ק ב') דאם לא שהה כלל בתוך התבשיל רק שאזו בו ומיד הוציאו דינו ככ"ש. ולפי"ז אסור מטעם פינה ממיחם למיחם (להשו"ע הרב) וכי ובמקום צורך גדול שבו תלוי עונג שבת יש מקום להקל גם בזה.

ליקוטים יקרים

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה (כ"ה, ל"א)

הנה אמרו ז"ל הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום. וצ"ב ואטו כל מי שידרים ויעמיד עצמו לצד דרום יחכים, ובתורה יגעת ומצאת תאמין ואמרו חז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל.

וי"ל שאמרו חז"ל מקשה תיעשה המנורה שלא יעשנה חוליות ולא יעשנה אברים אברים כדרך הצורפים אלא כולה באה מחתיכה אחת. וברש"י עה"פ מקשה תיעשה המנורה פי' לפי שהי משה מתקשה בה א"ל הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה לכך לא נכתב תיעשה אלא תיעשה, מבואר דמנורה הגם דכתיב בה ועשית מ"מ לא נעשתה בידי אדם ואפילו לא ע"י משה רבינו אלא נעשית מאליה תיעשה מאליה, ולכאורה למה הצורך להקיש בקורנוס וכיוצא בו, וצ"ל דהקב"ה צוה לטרוח בה ולהקיש בקורנוס ולעשות פעולות והש"ת שמו עשה המנורה ונעשית המנורה מעצמה ע"י הקב"ה וזה מעשה המנורה מקשה הוא ולא יותר.

וא"כ ה"נ בתורה אמרו יגעת מצאת תאמין כלומר אם יגעת ועשית כל מה שביכלתך אעפ"כ מצאת שהקב"ה נותנה בתורת מתנה ומציאה הוא וצריך סיעתא דשמיא כמו במנורה המצוה הוא מקשה להקיש בקורנוס ולהטריח ואח"כ תיעשה המנורה מאליה, וזה שאמר ידרים כמו המנורה וסימנך מנורה בדרום, כלומר שהסימן שלך יהיה המנורה שהיא בדרום היאך נעשית מכה בקורנוס ונעשית מאליה הכ"נ הרוצה להחכים בתורה א"א רק ע"י טורח ויגיעה ואז יזכה לתורה במתנה מן השמים.

מגיד משנה מחרן גאב"ד אונגוואר שליט"א

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כ"ה, ב')

בתדב"א, כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה. ואפ"ל דהנה כבר כתבו המפרשים במה שיש להעיר דאחרי שחלקו יעקב ועשו בנחלת ב' עולמות איך הורשה ליעקב להנות מעוה"ז שאינו חלקו וכתבו ע"פ מה דקיי"ל המציל מזטו של נהר ושילולתו של ים הרי אלו שלו מפני שנתייאשו הבעלים ממנו כמו שמבואר בפ"ב

דב"מ, וידוע מה שדרשו ז"ל יום השישי כי תנאי התנה הקב"ה עם מעשי בראשית ע"מ שיקבלו ישראל תורה וכיון שכן לא היה להעולם קיום בלתי התורה וישראל ע"י קבלת התורה נתנו חיזוק לעולם ממילא זכו לעוה"ז ג"כ מטעם הנ"ל. ולפי"ז א"ש דברי התדב"א דלכן המתין הקב"ה עם מעשה המשכן אחרי שאמרו נעשה ונשמע כי לפני זה לא היו יכולין ליתן תרומה משלהם שאין להם כלום בחלק עוה"ז אך יען כי כבר זכו ע"י שאמרו נעשה ונשמע ממילא נתנו משלהם תרומה למלאכת המשכן.

קרן לדוד

ויקחו לי תרומה (כ"ה, ב')

פרש"י לי לשמי. ונ"ל דאיתא בגמ' כל מי שאינו נותן תרומה לכהן סופו שיצטרך לכהן להביא אשתו להשקות אותה וזה ידוע שבסוטה נמחק השם, וזה שפי' רש"י ויקחו לי תרומה לי לשמי שלא יצטרך ח"ו למחוק את השם.

מדרש יהונתן

והיו הכרובים וגו' ופניהם איש אל אחיו (כ"ה כ')

הקשו ז"ל דהא כתיב ופניהם לבית ותי' ל"ק כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ויש לרמוז בזה על בני ישראל דבזמן שפניהם איש אל אחיו להשתתף בצערו של חבירו ולעזרו דזהו רצונו של מקום אבל בזמן שפניהם אל הבית שכל כוונתם הוא רק להרבות כבוד ביתו ואינו רואה את זולתו בזה איו עושין רצונו של מקום.

שארית מנחם - ווישווא

ונעדתי לך שם וגו' את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל (כ"ה, ב')

פירש"י כשאקבע לך מועד לדבר עמך וכו'. משמע מלשונו שגם קביעת זמן אימתי ידבר עמו הזכיר כאן ולא לבד קביעת המקום וכבר הרגיש בזה החכם מו"ה וואלף היידנהיים, תו פירש"י כל אשר אדבר עמך שם הוא אשר אצוה אותך אל בני ישראל עכ"ל. דהרי אחז"ל דפלפול התורה

לא נצטוה למסור לבני ישראל נמצא כיון שאמר כל מה שידבר עמו שם יהי' מה שיצוה אל בני ישראל ע"כ לא ידבר עמו שם אלא תורה שבכתב כי ההלכות המה כולם הל"מ ולא מאהל מועד והפלפול לא נצטוה לישראל, וידוע דברי המדרש והמקובלים כי תורה שבכתב זמנה ביום ושבע"פ בלילה נמצא מכיון שאמר שכל מה שידבר עמו שם הוא מה שיצוהו אל בני ישראל ממילא הוה קביעת זמן שלא ידבר שם אלא ביום ולא בלילה וכן אחז"ל ביום צותו ביום נדבר עמו ולא בלילה.

חתם סופר

ליופא דנשפתא

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

רבותינו דרשו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם דהיינו בתוך כל אחד ואחד.

בספורנו מובא דבני ישראל כשקבלו התורה במתן תורה פסקה זוהמתן כידוע ואז קודם חטא העגל לא הי' שייך משכן וכלים שהיו בבחינת כל מקום אשר אזכיר את שמי דקדשי קדשים שבפנים הלב של כא"א הי' דביקות גמורה ולא הי' שום צורך בכלי ורק אחר חטא העגל הוצרכו לכלים להוציא לאור השראת השכינה בבחי' ושכנתי בתוכם ואז נצטוו על המשכן.

בספה"ק אי' דהלב הוא בחינת ביהמ"ק, וע"ז נצטוו בני ישראל ושכנתי בתוכם בתוך כא"א דהיינו שהשראת השכינה הוא דוקא בלב והנשמה היא השפעת הקדושה ללב, והאמת שנקבעה בהאדם הוא הדרגה עלינה של בחירת האדם והשפעה זו נקראת שכינה כמו שאמרו ז"ל נשמתא היא שכינתא (תיקו"ז תי' כ"א).

הנשמה שהיא חלק אלוקי ממעל אין בו תערובת מחומר האדם אלא השפעת קדושה ממעלה ומשכנה במח ומה שהשכל תופס באמת פשוטה בלי נגיעות היא מהשפעת הנשמה וזהו חלק השכינה שבאדם אבל נגיעות שבלב מוליכים רוח שטות לנגד המח ומגרשים משפטי האמת של השכל, וזהו חובת האדם בעולמו להשכין שכינה שהיא השפעת הנשמה בתוך משכנו וכליו שהיא הלב.

וזהו מה שאמרו חז"ל (סוטה מ"ב ע"ב) ארבע כיתות אין מקבלין פני השכינה כת לצים, כת שקרים, כת חנפים, וכת מספרי לשון הרע, שארבע כתות אלו אין לוקחים שום דבר בכובד ראש ובאמת רק לוקחים דמיון כמציאות ומאמינים רק בכח עצמיתם, ומשר"ה אינם נעשים כלים לקבל משפט האמת ובחירת הטוב שבשכל האדם ע"י השפעת הנשמה שנקראת שכינה ולא נעשה כלים ומשכן שלהם מקום השראת השכינה.

הנה עבודה רבה זו קשה מאד לעשותו. אמנם אמרו חז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו וידוע אם אדם מקדש עצמו למטה ועושה עצמו מרכבה להקב"ה ושכינתו' אזי הקב"ה שורה בקרבו ונעשה שותף עמו בכל מעשיו באופן שכל מעשיו פועל ה' המה, וכדברי החתם סופר דזהו מה שאמר הקב"ה ועשו לי מקדש שיעשו את עצמם למקדש ולמרכבה לי באופן שאשכון בתוכם בתוך עצמם וגופם ואז עי"ז ככל אשר הראיתך בהר תבנית המשכן וכליו כן תעשו אותו למטה כי אני אהי' המסייע בבנינו והרי הוא כאותו אשר הראת בהר שעשיתי בפועל ידי כביכול.

(עפ"י מכתב מאליהו)

שואל כענין ופשיב כהלכה

שאלות

- (א) היכי תמצא דהמניח תפילין צריך להניח של ראש תחלה ואח"כ של יד.
- (ב) הפמ"ג סי' תרצ"ד ס"ק א' נסתפק אם יוצא מתנות לאביונים במתנה ע"מ להחזיר וגבי משלוח מנות פשיטא ליה דלא יצא, ע"ש. וצ"ע מ"ש הא מהא.
- (ג) אם אוכל אכילה גסה ביום הכפורים עד שקץ בה פטור אבל אסור. וקשה אך יתכן שיהיה פטור מן התורה והלא כיון שהתחיל לאכול עדיין לא נעשית אכילתו אכילה גסה ויהא חייב.
- (ד) היכי תמצא מלאכה דאורייתא שמוותרת לעשותה לכתחילה בשבת וביו"ט אסור לעשותה.

תשובות

(א) מי שיש לו תפילין ש"י רק דר"ת ותפילו ש"ר דרש"י צריך להניח קודם הש"ר דרש"י דכיון דנקטינן שעיקר להלכה כרש"י הוי כאלו אין לו אלא תפלה אחת דקיי"ל כ"ו ס"א דיניח אחת ומכרך עליה שכל אחד מצוה בפני עצמה היא, ויניח תחלה של ראש דרש"י ויכרך רק עליה דאם יכרך על הש"י דר"ת הוי הפסק בין ברכה להנחת הש"ר דזהו כשר מעיקר הדין, ואח"כ יניח הש"י דר"ת בלי ברכה כמנהגינו שאין מכרכין על תפילין דר"ת. שו"ת שבות יעקב ח"א סי' ב'

(ב) כמשלוח מנות הענין אינו תלוי בקנין כלל אלא לשלוח מנות לרעהו וא"כ אם שולח לו המתנה ע"מ להחזיר לא הרכה שום ריעות כזה ומסתבר דגורם ההיפך וכוראי לא יצא, משא"כ גבי מתנות לאכיונים דהדין הוא דצריך להקנות לו מתנות ושם תלוי בדיני קנין ובמתנה ע"מ להחזיר דבכל הקנינים קרוי קנין יתכן לומר דיצא אף כמתנה ע"מ להחזיר. משמרת חיים הל' פורים אות ב'

(ג) כגון שביום התשיעי שהוא ערב יום כפור אכל לעת ערב אכילה גסה הרכה ונכנס יום כפור ואכל בתחילת כניסתו אכילה גסה דקץ בה מכח מה שאכל בתשיעי לעת ערב. בן איש חי בס' אמרי בינה בשם הלבוש

(ד) כגון חולה הצריך לפירות ופרי מחובר בביתו וגם נמצא פרי תלוש בבית אחר שמפסיק בינו ובין החולה רשות הרבים, ואם כן בשבת מוטב שיקצור המחובר ממה שיעבור על השתי המלאכות אם יביא התלוש שיעשה הכנסה והוצאה, אבל כיו"ט אסור לקצות המחובר ויקח התלוש דליכא אסור הוצאה והכנסה כיו"ט.

190 התרומה הל' שבת

עניני ז' אדר

תנו רבנן בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד

קידושין ל"ח ע"א

אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם וכו' בו' באדר מת משה רבינו ע"ה

שו"ע או"ח הל' תענית סי' תק"פ

אמרינן בגמרא (סוטה י"ג ע"ב, קידושין ל"ח ע"א) בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, היום מלאו ימי ושנותי שבו' באדר נולד וז' באדר מת ללמוד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום שנאמר את מספר ימך אמלא. המהרש"א באגרות (קידושין ל"ח ע"א) כתב על הגמ' הנ"ל דהא דלא כתיב מספר שנותך אמלא משום כיון דמיום ליום הוא הרי באותו יום מתחיל שנה אחרת כדמיון במשה שנולד בו' באדר כלו' לו ק"ך שנה בו' אדר דכו' באדר מתחיל שנת קכ"א, אבל אמר דהשנים מלאים מיום ליום באותו חודש וקרא דאת מספר ימך אמלא רמו גם לזה דאמלא בלא אלף הראשונה שהיא לשימוש מספרו ע"א כי שנות האדם ע' שנה וע"א הם שנותיו של אדם במילואם שמת ביום שנולד, שמתחיל בו ביום שנת ע"א דיום אחד בשנה חשוב שנה.

ביערות דבש (ח"ב דרוש ט"ו) הקשה על דברי המהרש"א וז"ל, ולדבריו צריך לומר במשה דנולד בו' באדר אם כן בו' באדר נשלמו מאה ועשרים שנים וז' אדר הרי שנת קכ"א ואיך אמר בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ולזה נראה דאמר לא אוכל לצאת ולבוא ודרשו חכמינו ז"ל שנסתמו הימנו מעינות החכמה והטעם כמו שכתב בעל מגלה עמוקות כי הנשמה נסתלקה יום מקודם, ואם כן אתי שפיר בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, כי יום ההוא שכבר נסתלקה נשמתו ונסתמו מעינות החכמה כלא יחשב, עכ"ל. וממשיך שם היערות דבש דדיוק זה של המהרש"א הוא רק לשיטת הרמב"ן שמונים שנות האדם מיום ליום ולא מתשרי בראש השנה כשיטת רש"י, דאם נאמר ששנת האדם נחשב מר"ה א"כ הנולד בו' אדר כשמגיע תשרי שנת שבעים הרי מתחיל שנת שבעים ואחד, ואף דמת קדם ז' אדר עדיין הוא בן שבעים ואחד, וא"כ איך אמר בן מאה ועשרים שנה, וכזה לא יספיק תירוץ דנסתמו מעינות החכמה כנ"ל דזהו אינו רק ליום אחד, אבל לשיטת הרמב"ן אתי שפיר במשה שאמר היום מלאו ימי ושנותי, וא"כ מוכח מן אמלא כמו שכתב המהרש"א דהיינו שבעים ואחד.

החתם סופר כדרשות ז' אדר תקס"ג מכאן באופן אחר הענין של מספר ימך אמלא

אצל משה רבינו, ולפי חשבונו היה צריך להיות יום פטירת משה בי"ג אדר כי אנו מונין למנין ימות הלכנה ובמשך השנים נחסר איזה ימים מחשבון שנות החמה, אבל הצדיקים שכתוב אצליהם את מספר ימך אמלא חיים כאור עליון הגנוז ושם אור הלכנה כאור החמה, והיה ראוי להיות יום פטירת משה בי"ג אדר ולא ביום לידתו ז' אדר, וזה היה טעותו של המן שקבע יום שמד ביום י"ג אדר שחשב בו מת ולא נולד בו, ולא יכול יום לידתו להגן, ומוזה הטעם בעצמו מת מרע"ה ביום לידתו ולא המתין לו עד י"ג אדר כי היה מההכרח שימות מרע"ה ביום לידה שיגן יום הלידה על יום המיתה.

בש"ע או"ח סי' תק"פ מובא יום ז' אדר ליום תענית צדיקים. וכתב שם במג"א סי"ק ח' בשם המהרי"ל שכשנת העיבור המנהג להתענות באדר ראשון וכן הביא מת"ה.

בספר אמרי פנחס להה"ק ר' פנחס זצ"ל מקוריץ דעיקר ז' אדר משמע באדר ראשון, והוא ע"פ הטעם לו' אדר שחל תמיד בפר' תצוה, כראיתא בשביל שאמר משה מחני נא מספרך לא נזכר שמו בפר' תצוה ומוזה משמע שהעיקר הוא בפר' תצוה שהוא באדר ראשון. אבל בשערי תשובה סי' תרפ"ו הביא מש"כ היעב"ץ כמו"ק בשם אביו החכם צבי זצ"ל, שיש נוהגין להתענות באדר שני לפי שגם פורים היה בזכות משה שחשב המן להיפך ומשה ראוי שיהיה בחודש אחד עם פורים, וכ"כ החת"ם בהנהגות סי' תק"פ בשם הח"צ להתענות בשני והטעם שלא להרחיקו יותר משלשה חדשים ממתן תורה. ובאמת דבר זה תלוי בפלוגתת חז"ל אם שנה שמת משה מעוברת היתה ובאיזה חודש מת עיין שם ובפוסקים. ובספר מועד לכל חי כתב ענין קביעת הלימודים בו' אדר בתענית ובכנופיא כל תלמידי חכמים והוא נחשב כמו יום כפור קטן, ומסיק דהמנהג נתפשט בין באדר ראשון ובין באדר שני ונאספו שמה כל האדרים. ויש לסמוך לדבריו דברי הלב שמתה מגזר זצ"ל, אתפשטותא דמשה בכל דר"א ודר"א דהיינו אותיות אדר ודר"א. לאותה כלימה

בש"ת שכות יעקב ח"ג סי' ל"ב, שנשאל אם יש ממש כמה שי"א דיש ענין לקדש הלכנה בלילה שאחר ז' אדר דוקא באמרם כיון שביום הקודם היה מיתת משרע"ה וניתן רשות ליהושע שהוא פני לבנה ע"כ שיש ענין לקדש אז הלכנה, והשיב ע"ז דאין בזה ממש רמה בשורה טובה יש כאן שנסתלק משה וניתן הרשות ליהושע שהוא רק כפני הלכנה עד שאמרו בש"ס אוי לאותה בושה ואוי ע"כ.

בספר דברי תורה לבעל מנחת אלעזר זצ"ל ממונקאטש (ח"כ אות כ"ז), כתב הנה רבים קמים ואומרים דאין לקדש הלבנה בחודש אדר עד לאחר ז' אדר הגם שעברו כבר ז' שלימים, דוגמת חודש אב שאין מקדשין עד לאחר ת"ב. וזה אינו חרא דדיו לצרה בשעתו ולקונן על מיתת צדיקים יום אחד ולא לפניו ולאחריו ובפרט שכיום ההוא היתה הישועה שנגולד בו משה רבינו, ועוד שהלא ש"ס מפורש הוא דמשנכנס אדר מרבין בשמחה וחלוק הוא מחודש אב דמשנכנס אב ממעמין בשמחה וכל החודש אדר מקרא מלא הוא והחודש אשר נהפך להם מינון לשמחה מאכל ליום טוב, על כן בודאי צריך לקדש הלבנה אם עברו ז' שלימים.

בספר בנין שלמה לנאכ"ד טורקא מגדולי חסידי סאדיגורא בליקוטים חדשים בסוה"ס הובא בשם מח"ס תהלה לדוד ששמע מרבו אדמוה"ר ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע שבו' אדר לא ימתינו על ז' שלימים.

ומילחא דעבידא לטעמא מוכא בספר אמת ליעקב להח"ק ר' אברהם יעקב זצ"ל מסאדיגורא, למה אין עושין הילולא בו' באדר ובל"ג בעומר עושים הילולוא, כי בימי אכלו של משה נשחכחו שלש מאות הלכות ואילו באכלו של רשב"י נתחדשו שלשת אלפים הלכות כדאיתא בוה"ק, ועוד כי משה לא הניח בן כמותו ורשב"י הניח בן כמותו. אמנם עיין בספר שער יששכר שכתב דהוקשו להרד"ג בעומר יומא דהילולא דרשב"י חל לעולם ביום שחל באותה שנה יום ז' אדר יום פטירתו של משה רבינו, כמו בן ל"ג בעמ"ר נימ' מש"ה.

מנתג הרבה קהילות בישראל שיום ז' אדר הוא יום חברה קדישא עורכים סעודה ומתקנין תקנות. ויש ליתן טעם לזה כי כל בעלי האומניות אימתי הם שמחים ואימתי הם עצבים בשעה שמלאכתן מתברכת בידיהם הם שמחים ובשעה שמלאכתן מתמעטת עצבים, אבל חברה קדישא שבישראל אעפ"י שאומנותם בעשית חסד עם המתים ועם החיים שעושים להם צרכיהם באמונה איזו הם שמחים במלאכתם לעולם, ומתי הם שמחים בשעה שמלאכתם פוסקת ואי אתה מוצא שפסקה מלאכתן של עושי החסד עם המת אלא בו' אדר בלבד שבו מת משה רבינו ולא נתעסק עמו בקבורתו שום נכרא אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו (ספר התודעה).

קוב"ה חדי בפלפולי דאורייתא

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. פרש"י וכן תעשו לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה כתבנית אלו תעשו. ברמב"ן השיג עליו וז"ל, ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו ומזבח הנחשת עשה שלמה עשרים אמה ארך ועשרים רחב, ע"כ. והיינו דכוונתו להוכיח דכמו דחוינן כמזבח שעשה שלמה שלא היו מידותיו שוים לזה שעשה משה הוא הדין בשאר הכלים אין דין שיהיו מידותיהם שוות למידות הכלים שעשה משה ודלא כרש"י.

הנה ברא"מ כתב ליישב שיטת רש"י. דמה שכתב דבעינן לעולם כתבניתם אין הכוונה כמו שיעור גודלם ממש אלא כתבניתם דהיינו דוגמת מידתן כאורך וברוחב לפי יחס דהיינו דשכלי שהיה אצל משה מרובע יהיה לעולם מרובע וזה שאצל משה היה ארכו כפליים מרחבו יהיה לעולם כך, אך לגבי מספר אמות האורך והרוחב לא נאמר דין כתבניתם. ותמך דבריו בדברי התוס' כמסכת שבת דף צ"ח ע"ב שכתבו דבית עולמים היה אורכו ג' פעמים מרחבו דומיא דמשכן ואע"פ שהמשכן היה ל' על י' והמקדש היה כ' על ס' מ"מ היחס היה שוה.

וכדבריו כתב כמפורש גם בספר קרית ספר (פרק ד' מבית הכחירה) וז"ל, הקדש קדשים היה כ' על כ' ריבוע והקודש כ' על מ' ארכו כפל רחבו כמו כמשכן שכולו יחד היה ארכו ג'פ מרחבו וקדה"ק י' על י' וקודש י' על כ', וכן תעשו לדורות אינו כתבנית ממש אלא שיהיו מתייחסים אורך ורוחב של בית עולמים לאורך ורוחב של משכן וכו', עכ"ל. אמנם הרמב"ן שהשיג על רש"י נקט דכצוויי כתבניתם כלול גם שיהיה כאותו הגודל ממש.

הנה באור החיים הק' כאן האריך ודחה לדברי הרא"מ, ולחרץ שיטת רש"י כתב באופן אחר. דהנה חוינן שכל קושיית הרמב"ן היתה רק מהמזבח ולא משאר הכלים והיינו משום דגודל שאר הכלים אצל שלמה באמת היה שוה לזה שהיה אצל משה ורק מהמזבח הוקשה לו, והשתא אפ"ל שכל דין כתבניתם נאמר רק בכלים המוטללין שהן היו שוים אצל משה ואצל שלמה אבל על המזבח שהיה מחובר לקרקע והיה חלק מהבנין, וילפינן ליה מדכתיב ואם מזבח אדמה וגו', לא נאמר דין זה דהלא על הבנין ודאי אין דין כתבניתם דהא הבנין היה מאבנים והמשכן מיריעות וכל שאר החילוקים, וא"כ על המזבח שהיה חלק מהבנין ג"כ לא נאמרה הלכה זו. וכ"כ המהר"ל בגור אריה.

וראה זה דבר חדש יוצא מפי החתם סופר, דהביא קושיית הרמב"ן על רש"י ותי' באופן נפלא. דבאמת צ"ע להיפך למאי אצטריך וכן תעשו לדורות וכי ס"ד לשנות דבר מתבנית אשר דקדק הקב"ה והראהו למרע"ה, וביותר צ"ע בנין שילה וכית עולמים מי נתן רשות לזה והקב"ה הראה למרע"ה משכן קרשים ויריעות, ואע"ג דעפ"י נביא נכנה כדכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל (דהי"א כ"ח) ובבית שני היה חגי זכרי ומלאכי ובנין העתיד הראה ליחזקאל, מ"מ מי נתן לנו רשות להאמין לנביאים האלו לחדש דבר מעתה, ועיי' סוף פ' הנחנקים. אלא נראה דהאי וכן תעשו לדורות אע"ג דדרשינן מני' חומרא פ"ב דשכועות דבעי' לדורות מלך ונביא וכה"ג ואורים ותומים, אמנם עיקר הקרא לקולא הוא דאתי שנוכל לשנות הבנין והכלים בכל פעם ופעם עפ"י מראה שיראה השי"ת לנביאי הדור, אע"ג דבשאר מצות התורה אין שומעים לנביא לשנות כל שהוא מ"מ מצוה זו דבנין בהמ"ק וכלים מעיקרא הכי ניתנה בתנאי שישתנה עפ"י מראה, והיינו דקאמר ככל אשר אני מראה אותך וכן תעשו לדורות עפ"י מראה שאראה לנביאי הדורות, ומכאן הותר לשנות מה שבכתב עליו השכיל ובתוכם שינוי המזבח ששינה שהע"ה, אבל מה שלא הראה שינוי ונעשה לדורות כלי שרת צריכים לעשותם עפ"י תבנית מראה הראשונה שהראה למרע"ה בהר, וצדקו דברי רש"י ומיושב קושיית הרמב"ן.